

3.3. Освіта як турбота людини про себе

У другій половині ХХ ст. у західному суспільстві відбулися суттєві соціокультурні зміни, які значно вплинули на формування нової філософської парадигми освіти. До них належать: бурхливий розвиток науково-технічної революції, тенденції глобалізації із характерним для них поступовим відходом від ідей національної держави. У філософії, що прагнула до осмислення цих змін, збереглися принципи настанови неklasичної раціональності: антисубстанціоналізм, антихолізм, онтологічний і гносеологічний плюралізм, визнання несвідомого як частини свідомості, орієнтація на людську суб'єктивність тощо.

Освіта є соціально-антропологічним феноменом, що містить в основі комплексний системний характер, який виробляє людина засобами культури: «Людина... це істота, котра є в тій мірі, в якій вона самостворюється особливими засобами, не даними в самій природі» [5, с. 18]. Варто зазначити, що освіта в сучасному інформаційному суспільстві та умови формування освітнього ідеалу вимагають філософсько-антропологічного осмислення буття особистості в освітній реальності. Це можна пояснити тим, що освіта в цілому антропологічна за своєю природою. У зв'язку з явно означеною кризою традиційної освітньої парадигми, сьогодні проводиться активна розробка філософських досліджень моделей освіти та конструювання сучасної освітньої реальності на основі ідей та концепцій засновників філософської антропології ХХ століття (О. Больнов, М. Бубер, Й. Дерболав, Г. Плеснер, М. Шелер та ін.). На думку філософа М. Шелера, «філософська антропологія ХХ ст. стає метафілософською теорією, об'єктом якої є людина, її сутність, закономірності її становлення та

розвитку, а освіта визначається як категорія буття» [6, с. 18]. Розглядаючи людину як унікальну істоту, філософська антропологія розкриває сутність і природу людини, її існування в суспільстві, її суб'єктивність. І в цьому сенсі важливою ланкою є розгляд концепту «турботи про себе» як антропологічної проблеми.

Трансформаційні процеси, що відбуваються в сучасному суспільстві, торкаються практично всіх його сторін. Освіта, як невід'ємна складова суспільства, його спосіб життєдіяльності, як ніколи вимагає не тільки використання нарративних методів, а, насамперед, інноваційних методів, не лише відповіді на питання «Що робити?», а й відповіді на питання «Як робити?». Відповідь на останнє питання «Як робити?» передбачає використання різних гуманітарних технологій, що в нових умовах інформаційного суспільства повинні сприяти вдосконаленню особистості, розвитку її творчого потенціалу, її здібностей.

Сьогоднішня система освіти в Україні вимагає реформ. Це відзначається не лише експертами в галузі освіти, самими викладачами та вчителями, а й студентами. На думку останніх, процес навчання у вітчизняних вузах повинен стати таким, як у європейських. Наприклад, на відміну від європейських підручників, українські містять лише теорію, немає прикладів із практики. Підручники потрібно або модернізувати, або перекладати зарубіжні. Лекції та семінари мають перетворитися на цікаві дискусії, а не складатися з переказів викладачами та студентами того, що містять навчальні посібники. Необхідно оновити систему підвищення кваліфікації педагогічних кадрів, обміну досвідом, роботи. Основні напрямки реформи освіти закріплені в прийнятому в липні 2014 р. «Законі про вищу освіту» [1]. Однак ці зусилля є малоефективними, якщо суб'єкти освіти є пасивними у цьому процесі, якщо самореалізація, творіння самого себе залишається поза мотивами і життєвими принципами особистості.

Ось чому в останні роки ХХ ст. і на початку ХХІ ст. актуалізувалася проблема такого важливого компоненту освітньої практики як «турбота про себе». Мова йде про пошук та знаходження особистістю основи свого існування, свого особистісного буття як життєвого світу, як сенсу існування. «Турбота про себе» маніфестує себе у контексті процесу самовдосконалення, до якого слід віднести самоаналіз, самопізнання, самооцінку, самоконтроль. «Турбота про себе» в таких вимірах презентує себе як іманентна активність особистості.

Філософсько-антропологічний аналіз «турботи про себе» був започаткований в античності та представлений в теоретичних і практичних настановах Сократа, Платона, Аристотеля. Давньогрецькі мислителі знали про недосконалість людини і намагалися страхітливим діонійським поривам протиставити розумність. Для філософів античності «турбота про себе», насамперед, піклування про душу, оскільки в античній Греції життя розумілося як міра граничного і безмежного, як упорядкування буття. На думку К. В. Федічевої, «античність запропонувала філософську матрицю “турботи про себе” як концепту: філософсько-антропологічний сенс турботи про себе полягає у творенні й складанні, збиранні, склеюванні в єдине розрізненного суб’єкту, суб’єкту, котрий за своєю сутністю є розщепленим на залишкові структури в іграх владних сил. Сутність турботи про себе як творчої практики кристалізується разом із формуванням бажання зрозуміти світ і себе у ньому, відокремити своє буття від буття інших істот» [10].

Необхідно затверджувати тенденцію, яку можна назвати антропологією чи педагогікою сприяння, що пов’язана з безмежним поглибленням та розширенням обріїв людинознавства [8, с. 135]. Це свідчить як про необхідність утілення педагогічної діяльності на підставі філософської антропології, так і про обґрунтування сутності філософсько-педагогічної антропології, котру запропонував відомий український філософ В. Г. Табачковський. Науковець підкреслює, що остаточним результатом соціально-педагогічного переходу має стати ствердження у людині відчуття її спроможності й повноцінності. Саме це, на його думку, має для сучасної науки першочергове значення [8, с. 136].

Як зазначають сучасні спеціалісти, нормативно-регресивна педагогіка, на жаль, характерна для учбово-освітніх закладів усіх рівнів, про що свідчать неконструктивні соціальні шаблони, численні заборони. Усе це призводить до внутрішнього «стискання». Цю модель педагогіки свого часу змалювали М. Гоголь у повісті «Вій» та Г. Помяловський у творі «Нариси бурси». Подолання нормативізму і риторизму є неможливим без упровадження принципу турботи про себе. Таким чином, існуюча педагогічна система потребує сутнісної реформації і модифікації з метою формування креативної людини, творчість котрої є важливою складовою національного потенціалу.

Українська філософська думка завжди тяжіла до роздумів щодо педагогічної діяльності, осмислюючи надбання таких мислителів як Г. Сковорода, П. Юркевич. Останні зосереджували свою увагу на цінності людини, її існуванні, що розумілося як безупинне «піклування про себе». Українські філософи В. П. Андрущенко, І. А. Зазюн, В. Г. Табачковський, аналізуючи проблему філософсько-антропологічних засад педагогічної діяльності та освіти, вважають, що переорієнтація останньої на людину як самоцінність – головна умова нової філософії освіти, її модернізації відповідно до вимог епохи. Не можна не погодитися з В. Г. Андрущенком, котрий вказує на те, що доки суспільство не виховає нове покоління перспективно мислячих людей (інакше кажучи, творчих людей), котрі зможуть будувати майбутнє, ґрунтуючись на загальнолюдських цінностях й одночасно враховувати уроки вітчизняної історії, ми приречені «копірситися у багнюці», «переливати із пустого в порожнє», перебувати в «постійному транзиті безперспективності. Нова філософія освіти... є філософією Людини, котра існує в царині свободи» [2, с. 11–13].

У ХХ ст. цікаву інтерпретацію «турботи про себе» надав М. Фуко в лекції «Герменевтика суб'єкту» у 1982 році. Цінним в інтерпретації філософа «турботи про себе» є наступні положення: 1) Незнання здатне вийти за власні межі і необхідна пам'ять, щоб здійснити перехід від незнання до знання (перехід, який завжди здійснюється за допомогою іншої людини). 2) Суб'єкт повинен прагнути не до того, щоб деяке знання змінило його незнання, а до того, щоб набути статусу суб'єкту, якого він ніколи не мав до цього. 3) Несуб'єкту слід надати статус суб'єкту, що визначається повнотою його стосунків зі своїм «Я». 4) Потрібно створити себе як суб'єкта й у цей процес повинен втрутитися інший.

На думку М. Фуко, «турбота про себе» як ставлення до себе в сучасних умовах виступає процесом самореалізації, вона – кінцева мета життя. Самореалізація – рідкісна форма існування. Він порівнює турботу людини про себе, самореалізацію з лікуванням душі; терапевти віддзеркалюють цю кореляцію (догляд за людиною тісно пов'язаний із доглядом за її душею). Така установка філософа не може не бути затребуваною в ситуації, коли криза духовності постає як глобальне явище [12].

У контексті пізнання себе як царини турботи про себе, як процесу самореалізації, трансформація освіти постає способом ефектив-

ності життєдіяльності суспільства. Завдяки підвищенню рівня знань Японія за післявоєнний період збільшила обсяг виробництва в 25 разів. Держава поставила мету – кожному громадянину вищу освіту. За дванадцять років навчання японці отримують такий рівень і обсяг знань, який в США отримують за 16 років навчання. Невипадково те, що вузи Японії увійшли в перелік провідних вузів світу. На жаль, у цьому списку немає вузів України.

«Турбота про себе» в умовах інформаційної освітньої реальності набуває нових рис. Інтернет і комп'ютер неоднозначно впливають на людину. У цій ситуації її турбота про себе набуває різнобарвного малюнку. Однією з моделей турботи про себе стає історична пам'ять. Яскравим прикладом такого малюнку «турботи про себе» є втілене на дисплеї як на екрані «Автозображення» Дональда Родні, відомого британського митця [4]. Використовуючи різноманітні інформаційні джерела: від власних рентгенівських знімків до зразків крові й кліткових культур (клітини, що штучно вирощуються в умовах, які контролюються), Д. Родні переніс свою фізичну присутність й елементи своєї творчої індивідуальності в Інтернет. Більш того, ще за життя на підставі «Автозображення» художник постійно делегував свої творчі функції відвідувачам свого сайту. І зараз, після його смерті (1998 р.), багато людей за допомогою Інтернету можуть створювати нові композиції в стилі Родні, читати інтерв'ю з ним, впливати на сценарій подальшого мережевого існування художника. Таким чином, під впливом нових інформаційних технологій відбулася «еміграція» особистості в Інтернет: на підставі нових технологій Д. Родні «запропонував» вічну пам'ять як нову модель турботи про себе.

Інший варіант турботи про себе представлено у фільмі Вуді Алена «Зеліг». Філософський зміст фільму досить значущий, адже у ньому віддзеркалено смислове багатство: актуалізація розширення в Іншому, пошук сенсу життя, екзистенційна порожнеча, елементи міфотворчості, пошук відповіді на питання «Хто Я?». У чому має полягати «турбота про себе»? Фільм дає відповідь на питання: «Як зберегти себе, свою особистість? Як захистити свою цілісність від агресивного зовнішнього світу? Як можливо здійснювати «турботу про себе» в ситуації поліідентичності?» Зеліг, спілкуючись із чорношкірою людиною, отримує колір шкіри як у неї, у колі індійців – перетворюється в одного з них, у розмові з медиком – постає ним і так

безкінечно. Відбувається перебудова внутрішньої цілісності Зеліга, якщо скористатися сучасним політичним сленгом – виникає потреба постійного «перевантаження». Як наслідок – відсутність у героя життєвих світоглядних позицій, власної точки зору, які б Зеліг захищав. Фільм Вуді Алена у 80-ті роки ХХ ст. був новаторським, оскільки презентував філософську антропологію як візуальну філософію. Режисер поставив важливі питання існування людини, що не втратили актуальності й у наш час.

«Автозображення» Д. Родні та «Зеліг» В. Алена пропонують нові освітянські стратегії – візуальні стратегії. Це своєрідна відповідь на питання «Для чого я живу на світі?». Це питання вельми актуальне в умовах, коли криза духовності постає глобальним явищем. Учені й практики стурбовані тим, що ситуація духовності в сучасному суспільстві стає страхітливою: відчуженість, відсутність бажання зрозуміти іншого, проявити увагу, толерантність, співчуття, милосердя, справедливість – незаперечні докази існуючого дефіциту духовності. Відбувається втрата людиною людяності, що можна означити як процес «розлюднення». Людина втрачає потребу керувати собою, не дає і не намагається дати відповідь на питання: «Для чого я живу на землі?», «Яке моє призначення?», «Який сенс мого життя?» Звідси постає інше питання: «Що необхідно зробити, щоб турбота про себе як про людину-творця, креативну людину була метою життя?». У цьому полягає запорука гармонійного розвитку усіх потенційних можливостей людини, запорука того, що витвори й результати її діяльності дійсно слугуватимуть в ім'я людини як вищої цінності. І в такому розумінні турботу про себе слід вбачати як злагоду людини із собою, адже в турботі про себе людина виступає одночасно суб'єктом і об'єктом цього процесу.

Розмірковуючи про технологізацію, інтернетизацію та комп'ютеризацію освіти, не можна не брати до уваги наукові висновки про те, що за допомогою нових гуманотехнологій (технології генетичного програмування, штучний інтелект тощо) люди зможуть кардинально посилити свої інтелектуальні та фізичні можливості. Науковцями підкреслюється, що в майбутньому відбудеться інтеграція мозку та комп'ютерних мереж, і навіть можливість переносу особистості на комп'ютерний носій. За прогнозом Р. Курцвейла, до 2090 року з'явиться комп'ютер, прирівняний до людського мозку;

у 2030 році будуть створені умови для об'єднання людського мозку й комп'ютера; у 2035–2045 рр. відбудеться завантаження людської свідомості в комп'ютер [15].

Ці важливі прогнози не можна ігнорувати, оскільки вони ставлять питання про нову модель турботи людини про себе, що пов'язано з множинністю засобів, спрямованих на модифікацію генетики людини. У зв'язку з цим необхідно врахувати роздуми Б. Г. Юдіна, що в наш час науки гуманітарні та науки пояснюючі не лише усвідомлюють себе, вони сприймаються як науки технологічні, що дозволяють змінити людину [13, с. 49].

Звернення до концепту «турботи про себе» як освітньої практики є досить значущим у ситуації медіареальності та пов'язаних із нею медіафілософії та медіарельності, де вагоме місце займає журналістика. Остання розглядається як нова наука – комунікативістика, що вивчає гуманітарні аспекти мас-медіа. Із позицій комунікативістики – журналістика розглядається як процес освіти й виховання, як засіб ефективного ознайомлення й донесення в освіту та просвітництво публіки, різних верств населення найбільших тенденцій у різноманітних сферах життя. Це стосується і такої сфери, як освіта. Означена тенденція стає досить поширеною в теорії і практики освіти. І в цьому контексті не випадково виникає дилема навчання, освіти як наступна дихотомія: журнальна філософія / філософія учбова. Заслужують на увагу думки В. Н. Поруса, котрий вважає, що наведена дихотоміє виступає одним із аспектів більш широкого дослідницького напрямку. Ідеться про співвідношення журнальної науки і навчальної (учбової) науки. Ці терміни ввів у науковий дискурс Л. Флек, польський учений-гуманіст, врач-мікробіолог і філософ, на праці якого в передмові до своєї знаменитої книги «Структура наукових революцій» посилався Т. Кун. Учений вважає, що журнальна наука – драма та бійка ідей, тоді як учбова наука – дисциплінована думка, енергія якої спрямована на рутинну роботу з вирішення конвенціональних завдань і підготовки наукових кадрів, що готові стати єдиним «мислячим» колективом, коли слово «ми» – не постає вивертом сором'язливості, а дійсно є знаком належності до цієї єдності, «ми» є знаком, що упізнається. На його думку, в пострадянському філософському полі учбова філософія не зазнала впливу «авангардних» думок. Це одна з причин скепсису студентів по відношенню до вузівської

філософії. Ось чому відсутні задовільні підручники з філософії належного рівня, погані справи з філософськими журналами [11, с. 62]. Підтримуючи думку В. Поруса зазначимо, що вона має місце і в освітніх інститутах України.

У навчальних закладах, як вважають спеціалісти, викладачі використовують репродуктивний або комбіновано-репродуктивний методи, діяльність навчаючих носить алгоритмічний характер, тобто виконується за інструкціями, правилами, настановами Міносвіти, радами вузів, програмами [7, с. 138]. Проте сьогодні не існує єдиної стандарт-програми з філософії, іншими словами, матриці для викладання філософії. Матриці, що могла б корегуватися від напряму вузу, контингенту й відповідати вимогам сучасності. Як засвідчують результати досліджень Національного Тренінгового Центру США (штат Меріленд), під час прослуховування лекції студент досягає найменших результатів у засвоєнні учбового матеріалу – лише 5%, під час читання учбової літератури – 10%, за допомогою візуалізації – 30%, практика через дію надає 75%, навчання інших з використанням одержаних знань – відразу 90% [9, с. 40]. Ці матеріали підтверджують досить важливий принцип навчання: ефективність процесу навчання значно збільшується завдяки практичним діям, що необхідно враховувати при плануванні учбового процесу.

У контексті зазначеної теми вважаємо за необхідне навести деякі результати зовнішнього незалежного тестування за 2014 рік, висвітлені у ЗМІ. Так, «з тестами з математики не впоралися 43% абітурієнтів (набрали до 10 балів), жоден із студентів в Україні не набрав максимальної кількості балів (200 балів) із фізики, з біології максимальну кількість балів набрав 1 із 80 тисяч абітурієнтів. ...Зокрема, тест з історії, який у країні складали 130 тисяч абітурієнтів, на максимальну кількість балів склали лише чотири особи. При цьому з них лише один випускник поточного року навчання, решта – абітурієнти 1955, 1972, 1978 року народження. Тест з англійської мови – 25% навіть не приступили до виконання творчого завдання «Напиши лист товаришу англійською мовою» [14]. Це свідчить про кризу освіти, що торкнулася не лише гуманітарної освіти, але й природничо-математичної, яка визначає майбутнє науки, технології й суспільного розвитку. Ідеться про кризу настанови «турбота про себе», що пов'язано з багатьма чинниками, серед яких дослідники називають

відмінність між рівнем освіти в селі та місті, незадовільний якісний склад педагогічних працівників, що не відповідає вимогам сучасності тощо. Саме тому для подолання репресивних методів в освіті вищезазначена настанова повинна стати однією з провідних для освітньої антропології.

Важливою складовою процесу турботи про себе є звернення до філософії, філософського знання. Вивчення філософії, філософська освіченість виступає одним із критеріїв не лише культурної людини, але й людини творчої, що усвідомлює своє місце в житті й у світі. Філософська освіта – універсальна практика, за допомогою котрої людина здатна до самовизначення. Отже, залучення до філософського знання є одним із засобів вдосконалення людини. Інстинкт саморозвитку, що притаманний кожній людині, поволі формується в усвідомлену духовну потребу, трансформується в найвищу людську здатність і розуміється в образах досконалості. Філософське знання сприяє цьому процесу. На жаль, філософська освіта в останні роки в Україні зазнала значних трансформацій. Її сутність досить влучно визначив С. В. Пролєєв на сторінках часопису «Філософська думка» [7].

Отже, турбота людини про освіту як турбота про себе – це турбота про становлення себе як освіченої людини. На думку фахівців різних галузей, **освічена людина** виявляється у наступній моделі: по-перше, це не стільки людина «знаюча», навіть зі сформованим світоглядом, скільки підготовлена до життя, котра орієнтується в складних проблемах сучасної науки та культури, здатна осмислити своє місце у світі. По-друге, це цілісна людина, котра знає, переживає, є духовною, соціальною. По-третє, це людина, котра розуміє і сприймає чужу культуру, є відкритою до іншої культурної позиції та цінностей (у тому числі здатна до подолання розколу культури технічної та гуманітарної).

Сьогодні, незважаючи на безліч корисних напрацювань, сформовано традиційну парадигму освіти, засновану на принципах сциентизму, монолізму, авторитарності й утилітарності, на уявленнях про «одновимірну» людину-функцію. Ця парадигма себе вичерпала. На початку третього тисячоліття філософська наука намагається знайти та сформулювати ґрунтовні підстави, на котрих повинна будуватися сучасна парадигма освіти, до складу якої безперечно слід віднести

принцип «турботи про себе». Стає очевидним, що суспільству необхідно негайно сформувати нові освітні методи, адекватні сучасним умовам суспільного розвитку. Криза освіти, що набула світового масштабу та невдачі різноманітних реформ висувають на перший план «філософське осмислення ситуації, що виникла, вироблення нових світоглядних і аксіологічних орієнтирів» [3, с. 15]. У сучасному суспільстві основою розвитку освіти повинні стати широкі філософсько-антропологічні дослідження шляхів розвитку соціокультурного виміру буття як окремої людини, так і цілих держав. Філософська антропологія та філософія культури є тими чинниками, що в змозі забезпечити систему освіти категоріальними й методологічними засобами розвитку людини в сучасній освітній реальності. На жаль, в сьогоденні освіти педагогічні технології орієнтовані на передавання знань, а не на формування людини-творця, котра відповідальна за своє особисте життя й життя людей як у теперішньому часі, так і в майбутньому.

Турбота про себе як процес пізнання, процес самореалізації, принцип співтворчості, діалогу в освіті повинен бути покладений, на думку В. Г. Табачковського, в основу переходу від нормативно-репресивної педагогіки до філософсько-антропологічної. Філософ підкреслював, що в сучасних умовах антропологія та педагогіка подібно медицині повинні слідувати тезі «Не нашкодь». Але такий перехід дуже складний і суперечливий. Освіта вплетена в тканину життя суспільства, це її своєрідний малюнок. А який він? Чи не нагадує він нам той, який зобразив Монтень у своїх «Дослідах»: «У цей час, коли люди йдуть однією дорогою, коли вивчення наук ведеться за розпорядженням влади, коли всі школи подібні між собою й дотримуються однакового способу виховання та навчання, – уже не звертають уваги на вагу і складність монети, а всякий приймає її за загальноприйнятою ціною, за встановленим курсом. Сперечаються не про якість монети, а про те, який у відношенні її звичай, таким чином, у нас на все одна міра. Медицину приймають так само, як і шарлатанство, чаклунство, стосунки з духами померлих, передбачення, астрономічні таблиці, – все, аж до безглузвих пошуків філософського каменю, приймається без заперечень».

Кожній людині нині необхідний цілісний світогляд, що спирається на сучасну науку. Система цінностей, якою керується людина

у своєму житті – її особиста справа. Держава не вправі нав'язувати людині будь-який світогляд, навпаки, вона повинна зробити усе можливе, щоб вільне самовизначення особистості здійснювалося усвідомлено на базі фундаментальних знань, на базі розмаїття її освіти. Будь-яка система, освітня чи політична, соціальна чи економічна, дивним чином здатна оберігати себе від змін. Система змінюється лише тоді, коли відбуваються зміни людської та суспільної свідомості: важлива людина, а не система. І доки людина не буде намагатися здійснити потребу в освіті, вона не зможе відповідати нагальним потребам суспільного розвитку.

Отже, пошук нових форм організації наукового знання – важливий шлях реформування системи освіти. Знання повинно бути не простим обсягом знань, а постійно збільшуваною різноманітністю. Тому сучасне «науковчення» мусить покласти у свою основу зовсім інші уявлення про структуру та характер наукового освітнього знання. По-перше, воно має виходити, насамперед, із особистісних, когнітивних і емоційно-вольових, методологічних і методичних навичок. По-друге, у процесі освіти повинен відбуватися пошук нових форм міжособистісних комунікацій, а не механічна відмова від попередніх форм організації освіти. По-третє, необхідний більш переконливий шлях реформування освіти як вузівської, так і шкільної.

УДК 101:316.776

ББК 87.223

М42

К 20-летию кафедры ЮНЕСКО «Философия человеческого общения»
и социально-гуманитарных дисциплин

Рекомендовано к печати кафедрой ЮНЕСКО «Философия человеческого общения» и социально-гуманитарных дисциплин Харьковского национального технического университета сельского хозяйства имени Петра Василенко (протокол № 5 от 17.12.2016 г.)

Рецензенты:

В. А. Абашиник – доктор философских наук, профессор, заведующий кафедрой гуманитарных и фундаментальных юридических дисциплин Харьковского экономико-правового университета;

В. В. Гусаченко – доктор философских наук, профессор Харьковского национального университета имени В. Н. Каразина

Авторский коллектив:

А. П. Алексеенко, М. В. Бейлин, Л. М. Газнюк, О. Г. Данильян, Л. Н. Дениско, А. П. Дзевань, С. А. Заветный, Л. А. Карпец, И. И. Куликова, А. А. Маляренко, Н. И. Моисеева, Е. Ю. Мошинская, Д. В. Петренко, С. Г. Пилипенко, Е. В. Прудникова, Ю. А. Семенова, К. П. Яковенко

Ответственный за выпуск С. Г. Пилипенко

Авторский коллектив искренне благодарит В. А. Прудникова
за помощь в издании монографии

Медиа и философия: грани взаимодействия : монография / [А. П. Алексеенко, М. В. Бейлин, Л. М. Газнюк и др.] ; под ред. Л. Н. Дениско, С. А. Заветного. – Харьков, 2017. – 258 с.

ISBN 978-966-937-139-3

Коллективная монография посвящена философско-культурологическим и философско-антропологическим аспектам взаимодействия медиа и философии. В поле зрения авторов проблемы трансформации философии под влиянием медиа в современном информационном обществе. Отмечается, что взаимодействие медиа и философии в информационном обществе приобретает новую конфигурацию. Рассматриваются появление медиафилософии, становление медиареальности, медиасубъектов. Анализ указанных феноменов представлен в контексте новой парадигмы «мир – медиа – человек», которая не имела аналогов в предыдущие эпохи.

Для специалистов в области философской антропологии, философии культуры, социальной философии, культурных и социальных исследований и тех, кто интересуется вопросами медиафилософии и медиаантропологии.

УДК 101:316.776

ББК 87.223

© Алексеенко А. П., Бейлин М. В., Газнюк Л. М. и др., 2017

© Оформление. Издательство «Право», 2017

ISBN 978-966-937-139-3